

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เพื่อที่จะให้ได้คำตอบที่จะอธิบายปรากฏการณ์รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร อย่างเพียงพอ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ แล้วใช้แนวคิดในการอธิบายและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากพื้นที่ที่ศึกษา เพื่อให้ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) ซึ่งมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยดำเนินการ ดังนี้

1. พื้นที่ในการศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เนื่องจาก โรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีผู้ปกครองให้ความร่วมมือ สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนโรงเรียน ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครู และผู้ปกครองนักเรียน

3. การเก็บข้อมูล เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ระดับลึก

4. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลรายวันและรายสัปดาห์ ภายหลังจากการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ระดับลึก แล้วจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ทราบว่าได้ข้อมูลอะไรที่ครบถ้วนแล้ว และจะต้องเก็บข้อมูลอะไร เพิ่มเติมอีก และวิเคราะห์เนื้อหาเพื่ออธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อหารูปแบบและกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. สรุปผลรายงานการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัย

สำหรับผลที่ได้จากการศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ศึกษาสังเคราะห์และวิเคราะห์ได้มาเสนอตามลำดับ ดังนี้

5.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา จากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ สามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้

1. การระดมความคิด (Brainstorming Participation) คือ การร่วมคิดค้นและวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน ในลักษณะของการร่วมคิด มิใช่จากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แต่มาจากบนพื้นฐานความศรัทธาว่า ทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีศักยภาพในการพัฒนาโรงเรียนร่วมกัน ขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ต้องการร่วมกันคิดที่จะดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ยังไม่มียข้อมูลเพียงพอ หรือไม่แน่ใจว่าจะดำเนินการอย่างไร เช่น ในการตั้งกองทุนการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนอาจจะนำคณะกรรมการสถานศึกษาไปศึกษาเรื่องนี้จากโรงเรียนที่ดำเนินการอยู่แล้วและประสบผลสำเร็จ แล้วนำมาประยุกต์ดำเนินการในโรงเรียน หรือการที่ผู้บริหารโรงเรียนหาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและโรงเรียนก่อนที่จะย้ายมาโรงเรียนนี้ จากเพื่อนครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชน หรือการที่ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาหาข้อมูลเรื่องการขอทุนจัดสร้างห้องสมุดโรงเรียนจากผู้มีจิตศรัทธาจะให้ทุนสนับสนุน เป็นต้น

2. การร่วมวางแผน (Planning Participation) คือ นำสิ่งที่ร่วมกันคิดมากำหนดเป็นแผนร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้าร่วม ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนจากหลาย ๆ ฝ่ายในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่า และเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน เพราะการที่มีผู้ร่วมคิด ร่วมสร้างกิจกรรมร่วมกันหลายฝ่าย ตั้งแต่ขั้นตอนของการริเริ่มคิด ริเริ่มทำ จะทำให้ผู้ร่วมงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน เป็นหุ้นส่วนซึ่งจะทำให้มีความเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่อไปของการดำเนินกิจกรรม

3. การร่วมลงมือทำ (Taking Action Participation) คือการนำแผนงานที่ได้ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบ เพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่ร่วมกันวางไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่แสดงถึงบทบาทของผู้ที่มีส่วนร่วมชัดเจน ซึ่งบางครั้งแสดงถึงแบบแผนการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะมีความแตกต่างกัน เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่ม

คณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มคณะครู หรือกลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน จะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมอย่างมาก คือ เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเป็นผู้ร่วมคิด ริเริ่มกิจกรรม ร่วมบริจาคทรัพยากรและสิ่งของมาก มักแสดงความคิดเห็นอย่างมั่นใจและมีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนพอสมควร

4. การร่วมติดตามประเมินผล (Monitoring Participation) คือ ร่วมกันติดตามผลงานที่ทำ ร่วมกันคิดพัฒนา ปรับปรุงงานให้ดีขึ้นหลังจากดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ผู้ที่มีส่วนในการดำเนินงานจะประเมินผลการดำเนินการร่วมกัน เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่อง ลักษณะของการประเมินผลที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ คือ การสอบถามความคิดเห็นจากผู้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น จากผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำมาใช้มากที่สุด คือ การประเมินจากจำนวนของผู้ร่วมงานหรือให้การสนับสนุนในกิจกรรมที่ดำเนินการ

5. การรับประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefit Participation) มีทั้งผลประโยชน์ทางรูปธรรมที่ต้องการให้เกิดตามกิจกรรมที่ทำนั้น และผลประโยชน์โดยอ้อม แต่มีความสำคัญมาก คือ เรียนรู้จากการร่วมคิดร่วมทำ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่พัฒนาาร่วมกันไปสู่การมีส่วนร่วมที่สมานฉันท์ ร่วมกันชื่นชมในผลงานที่ร่วมกันสร้างสรรค์ในผลสำเร็จ รวมทั้งการเอื้ออาทรกันมากขึ้นเป็นลำดับ และผลจากการดำเนินการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในกิจกรรมและการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของชุมชน ส่วนมากเป็นผลประโยชน์ทางด้านจิตใจ คือ การแสดงความศรัทธา การทักทาย การเยี่ยมเยียน หรือการรดน้ำคำ หัวในวันประเพณีสงกรานต์ การมอบเกียรติบัตร การยกย่องชมเชยด้วยการประกาศคุณความดี การตั้งชื่ออาคารเรียนหรือห้องเรียน ห้องประชุม ของผู้บริหารรายใหญ่ และการไปร่วมงานต่าง ๆ ในชุมชนของผู้ปกครองนักเรียนและผู้ที่มีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้เกิดเครือข่ายของผู้มีส่วนร่วมมากขึ้น และมีจำนวนผู้เต็มใจมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการทำกิจกรรมหรือการสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนมากขึ้น

เงื่อนไขที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีดังนี้

1. ผู้บริหารสร้างความศรัทธา เป็นที่ยอมรับของคณะครู นักเรียน และชุมชน
2. ผู้บริหาร คณะครู นักเรียน มีความรัก สามัคคี และมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน

3. ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน มีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษา มองเห็นความสำคัญของการศึกษา

4. ผู้นำทางศาสนา ให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการศึกษา

5. การมีการรวมกลุ่มกันเองในชุมชนหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเครือข่ายผู้ปกครอง สมาคมผู้ปกครอง เป็นต้น ทำให้คุ้นเคยกับการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือกับทางโรงเรียน

6. ชุมชนร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เงื่อนไขการมีส่วนร่วมน้อยของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

1. ผู้ปกครองขาดความรู้ เรื่องการดำเนินงานของโรงเรียน โดยเฉพาะเรื่องการจัดการเรียนการสอน

2. เงื่อนไขเกี่ยวกับระบบราชการ ที่มีระเบียบปฏิบัติมากมาย ล้าช้า โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณ จากการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของ โรงเรียน วัด ไทร (ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้ปกครอง ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีกระบวนการ (Process) ที่เป็นพลวัตต่อเนื่อง (Dynamic) คือมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องและเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน (Interaction) โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วม 6 ประการ คือ

1. การระดมความคิด (Brainstorming Participation) คือ การคิดค้นและวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกัน ในลักษณะของการร่วมคิดที่มาจากทุกฝ่าย

2. การร่วมวางแผน (Planning Participation) คือการนำสิ่งที่ร่วมคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ ร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย

3. การร่วมลงมือทำ (Doing Participation) คือ การนำแผนงานที่ได้จากการร่วมวางแผน ไปร่วมกันทำ หรือแบ่งงานกันรับผิดชอบเพื่อให้เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่วางไว้

4. การร่วมตรวจสอบประเมินผล (Assessing Participation) คือ การร่วมกันตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยจะดำเนินการระหว่าง และหลังการปฏิบัติงานว่าได้ผลการปฏิบัติงาน เป็นอย่างไร มีข้อควรแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนาอย่างไร

5. การร่วมแก้ไข พัฒนา (Development Participation) คือการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างการทำงานและร่วมพัฒนาให้งานดีขึ้น

6. การรับประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefit Participation) เป็นการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ร่วมชื่นชมยินดีในผลงานที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ ซึ่งจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดี สมานฉันท์และเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

จะเห็นได้ว่ารูปแบบที่เป็นกระบวนการซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเป็นพลวัตที่เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง และมีปฏิสัมพันธ์ภายในซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาในทางที่ดีขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

อภิปรายผล

จากข้อมูลที่ได้จากพื้นที่ที่ศึกษา ได้ข้อค้นพบจากการศึกษา ซึ่งสรุปและนำเสนอเพื่ออธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ในมุมมองของผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาที่ได้จากการศึกษา ซึ่งขอนำเสนอข้อสำคัญเกี่ยวกับสรุปอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

จากสภาพการศึกษาแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบเครือข่ายผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริจันทร์รัตน์ ทองปาน (2544, บทคัดย่อ) ที่ศึกษารูปแบบและบทบาทการมีส่วนร่วมที่พึงประสงค์ของผู้ปกครอง: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ปกครองที่เป็นกรรมการโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษายกย่องบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้ปกครองต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบของการเข้ามาเป็นกรรมการโรงเรียนเพื่อให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนและรูปแบบของการเป็นอาสาสมัครช่วยงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น เป็นวิทยากรพิเศษ เป็นครูผู้ช่วยสอนในวิชาที่ตนถนัด ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัยรัชช์ วรหาญ (2545, บทคัดย่อ) ที่ศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนเทศบาลบ้านดอสนางโย ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม พบว่า 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนจากทัศนะของชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในรูปของการเป็นกรรมการในโรงเรียน คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการวางแผนจัดการศึกษาร่วมกับเทศบาล 2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนจากทัศนะของชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา เช่น ทรัพยากรบุคคลในการเป็นวิทยากร ทรัพยากรด้านการเงิน ทรัพยากรด้านอุปกรณ์ เป็นต้น 3) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนจากทัศนะของผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน คือ การมีส่วนร่วมที่ริเริ่มโดยโรงเรียน โดยโรงเรียนมีนโยบายสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และชาวบ้านมีอิสระมากขึ้นในการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินฉัตร ปะโคทัง (2549, บทคัดย่อ) ที่ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น โรงเรียนกัณฑ์ธรรมณ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มี 5 กลุ่มใหญ่ คือ 1) การมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การมีส่วนร่วมแบบเครือข่าย
ผู้ปกครองนักเรียน 4) การมีส่วนร่วมในการระดมทุน 5) การมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์กับ
ชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณา สารการ (2555, บทคัดย่อ) ที่ศึกษารูปแบบ
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ โรงเรียนดีประจำตำบล กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชน
สร้างถ่อสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า มี 7 กลุ่ม คือ
1) การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน 3) การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน 5) การมี
ส่วนร่วมของคณะครู 6) การมีส่วนร่วมของนักเรียน 7) การมีส่วนร่วมขององค์กรทางศาสนา

และจากการวิเคราะห์การดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา
ของโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร พบว่า มีลักษณะ
ของกระบวนการ (Process) และมีพลวัต (Dynamic) คือมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ
มีการแก้ปัญหาพร้อมกันกำหนดแผนงานใหม่ ๆ เพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์การมีส่วนร่วม
ของทุกฝ่าย โดยพบว่า มีกระบวนการมีส่วนร่วม 6 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการระดมความคิด
(Brainstorming Participation) 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Planning Participation) 3) การมีส่วน
ร่วมในการลงมือทำ (Doing Participation) 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (Assessing
Participation) 5) การร่วมแก้ไข พัฒนา (Development Participation) และ 6) การรับผลประโยชน์ร่วมกัน
(Mutual Benefit Participation)

จะเห็นว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดไทร
(ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เป็นรูปแบบที่มีการเคลื่อนไหวเป็น
กระบวนการ (Process) มีพลวัตต่อเนื่อง (Dynamic) อยู่ตลอดเวลา และยังพบว่าในแต่ละขั้นตอน
ของกระบวนการมีส่วนร่วมยังมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ซึ่งกันและกัน เป็นลักษณะที่ย้อนกลับหา
กันได้ในแต่ละขั้นตอน ถ้าขั้นตอนนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จในขั้นตอนนี้ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ
งานวิจัยของ เมฆินทร์ อินตะเสาร์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย กระบวนการร่วมมือในการบริหาร
การศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า มี 6 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน
2) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนเริ่มดำเนินการ 3) การวางแผนร่วมกัน 4) การร่วมกันดำเนินการตาม
แผน 5) การร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ 6) การร่วมกันรับผลจากการดำเนินการ สอดคล้องกับ
อกิน รพีพัฒน์ (2547, หน้า 10-12) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนา ซึ่ง
มี 5 ระดับ คือ 1) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญ
ของปัญหา 2) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา 3) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหา
และพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา 4) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา

5) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมการพัฒนา ยังสอดคล้องกับ ธวัช วิบูลย์ชาติ (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของการจัดทำหลักสูตร 2) ขั้นตอนการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) ขั้นตอนการวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับ วสัน โคมชัย (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ผลการศึกษาพบมีรูปแบบ ดังนี้ 1) กำหนดประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียน โดยออกแบบสำรวจจัดทำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหา 2) ผลการเลือกประเด็นยุทธศาสตร์ปรับปรุงและดำรงรักษา 3) การมีส่วนร่วมวางแผน โดยการจัดทำแผนให้สอดคล้องกับปัญหาตามภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียน 4) การมีส่วนร่วมปฏิบัติ โดยการจัดประชุมผู้เกี่ยวข้อง แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ กำหนดกิจกรรมตามภารกิจ 4 ด้านของโรงเรียน 5) การมีส่วนร่วมตรวจสอบและการประเมินผล โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน จัดทำแบบประเมินตามภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียน 6) การมีส่วนร่วมแก้ไขพัฒนา โดยการประเมินผลตามแผนที่วางไว้ ติดตามผลการปฏิบัติงาน 4 ด้านของโรงเรียน 7) การรายงานผล โดยทำรายงานสรุปผล จัดประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน ยังสอดคล้องกับ ยังสอดคล้องกับ จินฉัตร ปะโคทั้ง (2549, บทคัดย่อ) ที่ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น โรงเรียนกัณฑ์ธรรมณ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีรูปแบบที่เป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น 5 ประการ คือ 1) การระดมความคิด 2) การร่วมวางแผน 3) การร่วมลงมือทำ 4) การร่วมติดตามประเมินผล 5) การรับประโยชน์ร่วมกัน และยังสอดคล้องกับ บัณฑิต อ่อนคำ (2549, หน้า 13) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนา แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย 2) การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้ 3) การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงานและดำเนินการ ขอความช่วยเหลือจากภายนอก 4) การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึง

ได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ 5) การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด ยังสอดคล้องกับ นิลมณี พิทักษ์ และคณะ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การส่งเสริมศักยภาพของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา และการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองโดยผ่านกระบวนการ และ ยังสอดคล้องกับ สุวิชา วิริยมานุวงศ์ (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ภายใต้บริบทของโรงเรียนภูมิปัญญา และ โรงเรียนวิทยาการ ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ทำให้สถานศึกษากับชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ประกอบด้วยวิธีการดำเนินงาน 4 ประการ คือ 1) การนำโรงเรียนสู่ชุมชนโดยสถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ให้ความอนุเคราะห์และความร่วมมือจัดกิจกรรมตามที่ชุมชนต้องการหรือร้องขอ เป็นวิทยากรให้ชุมชน เป็นคณะกรรมการเป็นที่ปรึกษาของชุมชนหรือหน่วยงานชุมชน 2) การสร้างความศรัทธาของผู้บริหารและครู โดยผู้บริหารและครูประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีความจริงใจในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ครูมีความตั้งใจและจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 3) การนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน โดยสถานศึกษาให้ชุมชนเข้ามาร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 4) การให้บริการชุมชน โดยสถานศึกษาให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชน ให้ชุมชนใช้สถานที่ของโรงเรียนในการทำกิจกรรม ให้ชุมชนใช้บริการอาคารสถานที่ในการจัดกิจกรรม นอกจากนี้องค์การยูนิเซฟ WHO/UNICEF (2001, pp. 41-49) พบว่า รูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตัดสินใจเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และประการสำคัญ คือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง 2) การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบได้ในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน 3) การใช้ประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ 4) การได้รับประโยชน์ โดยประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่าเทียมกัน และ ยังสอดคล้องกับ โคเฮน และอัฟออฟ (Cohen & Uphoff 2004, p. 21-23) ซึ่งได้ศึกษาการมีส่วนร่วม

ของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมมี 4 แบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย การริเริ่มตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วย ผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคมและส่วนบุคคล 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1.1 โรงเรียนและหน่วยงานการศึกษา เช่น ฝ่ายการศึกษาในสำนักงานเขต สำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรระดมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง จัดทำเป็นเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาโรงเรียนร่วมกัน

1.2 หน่วยงานการศึกษาควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้ปกครอง ให้เข้ามาทำหน้าที่หรือมีบทบาทจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ การคิดค้นแผนการร่วมมือโครงการนำร่องและเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแก่ชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

2.1 ควรศึกษาถึงรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในประเด็นปัญหาการวิจัยที่ว่า ทำอย่างไรผู้ปกครองจึงจะได้รับประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนให้เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนให้มากขึ้น

2.2 ควรศึกษากระบวนการเรียนรู้ในเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความตระหนัก รวมถึงทักษะในการสานสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับกลุ่มชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน

2.3 ควรศึกษาถึงความยั่งยืนของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนว่า ทำอย่างไรจึงจะให้กระบวนการที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีการพัฒนาเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องไม่เสื่อมถอย เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาโรงเรียนอื่นต่อไป